

ვენჩურული ბიზნესის განვითარება ინოვაციების რეალიზაციის დაჩქარების გზაა

ლუარა გვაჯაია, სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

Summary

სტატიაში განხილულია “ვენჩურული” (სარისკო) ბიზნესის არსი და მნიშვნელობა ეკონომიკის ინოვაციური გზით განვითარებისათვის. ვენჩურული ბიზნესი უზრუნველყოფს ახალი იდეების, პროგრესული სამეცნიერო-ტექნიკური და ტექნოლოგიური დამუშავებების დაფინანსებას და მათ კომერციალიზაციას. ამისათვის კი საჭიროა ფართო გამოცდილება და ცოდნა, დიდი ფულადი სახსრები და თავდადებული შრომა, მაგრამ წარმატების შემთხვევაში ეს ბიზნესი შესაძლოა უზარმაზარი მოგების მომტანი გახდეს.

ვენჩურულ ბიზნესში ორი მხარე მონაწილეობს: ერთი მხრივ, მსხვილი კომპანია, რომელიც ორიენტირებულია სიახლეების დანერგვაზე და ახდენს სარისკო პროექტის დაფინანსება -ინვესტირებას და მეორეს მხრივ, ვენჩურული ფირმა, რომლის საქმიანობა მთლიანად მიმართულია ახალი პროდუქტებისა და ტექნოლოგიების შექმნისათვის მეცნიერული იდეების შემუშავებაზე და სარისკო ინოვაციების კომერციალიზაციაზე.

განხილულია აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების გამოცდილება ვენჩურული ბიზნესის განვითარების საკითხებში. აღნიშნულია, რომ საქართველოს არ გააჩნია ახალ ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება. ეს ნაწილობრივ განპირობებულია იმით, რომ დღევანდელი ინსტიტუციურ-ორგანიზაციული სტრუქტურები, როგორც მეცნიერებისა და ტექნიკის სფეროში სახელმწიფოს წარმომადგენლები, ვერ პასუხობენ თანამედროვე მოთხოვნებს. საჭიროა ამუშავდეს საფონდო ბაზარი, შეიქმნას ვენჩურული ფირმები, რომელშიც გაერთიანდებიან გამოცდილი მეცნიერები, ინჟინრები, გამომგონებლები, ინოვატორები, რომელთა დეფიციტს საქართველო არ განიცდის.

Development of the venture business is the way of the accelerate realization of innovations

In this article discusses the essence and the importance the “venture” (Risky) business of through the development of an innovative way. The venture business provides the funding and commercialization of new ideas, advanced scientific-technical and technological development. For this it is necessary the extensive experience and knowledge, large financial resources and committed work, but these businesses in case of the success could be generating huge profits.

There are two sides in the venture business: on the one hand, a large company that is focused on innovation and on a risky project financing and on the other hand, the venture firm, whose work is entirely focused on develop of scientific ideas for the creation new products and technologies and commercialization for risky innovation.

The article deals the experience of United States and European countries in the development of the venture business. It is noted that Georgia does not have the experience of working with new technologies and venture investments. This is partly due to the fact that the current institutional and organizational structures, as representatives of the state in the science and the technology field, do not meet modern requirements. It is necessary to operate the stock market, the creation of venture firms, which will consist of experienced scientists, engineers, inventors, innovators, in which there is not suffering from shortages in Georgia.

* * * * *

თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიოში მიმდინარე გლობალურ პროცესებში ჩართვისთვის ნებისმიერი ქვეყნის ამოცანაა არსებული საინჟინრო - ტექნოლოგიური და სამეცნიერო პოტენციალის გამოყენებით ეკონომიკის გადაყვანა ინოვაციური განვითარების რელსებზე, რაც უსათუოდ უზრუნველყოფს დაჩქარებულ ეკონომიკურ განვითარებას.

ინოვაციების სწრაფი ტემპებით და მიზანმიმართულად დანერგვისათვის განვითარებად ქვეყნებში ფართო გავრცელება ჰპოვა ე.წ “ვენჩურულმა” (“სარისკო”) ბიზნესმა, რაც გულისხმობს მაღალი რისკის მქონე პროექტებში კაპიტალის, ე.წ “ვენჩურული” (“სარისკო”) კაპიტალის ინვესტირებას. იმის გამო რომ ბანკები არ ახდენენ სარისკო პროექტების მასშტაბურ დაფინანსებას, გრძელვადიანი სასესხო კაპიტალის მოზიდვის მიზნით ისინი ვენჩურულმა

კომპანიებმა ჩაანაცვლეს.

ვენჩურული ბიზნესი უზრუნველყოფს ახალი იდეების, პროგრესული სამეცნიერო-ტექნიკური და ტექნოლოგიური დამუშავებების დაფინანსებას და მათ დაყვანას კომერციალიზაციამდე. ამისათვის კი საჭიროა ფართო ცოდნა და გამოცდილება, დიდი ფულადი სახსრები და თავდადებული შრომა, მაგრამ წარმატების შემთხვევაში ეს ბიზნესი უზარმაზარი მოგების მომტანი შეიძლება გახდეს.

ვენჩურულ ბიზნესში მონაწილეობს ორი მხარე: ერთის მხრივ, მსხვილი კომპანია, რომელიც ორიენტირებულია სიახლეების დანერგვაზე და ახდენს სარისკო პროექტის დაფინანსებას - ინვესტირებას და მეორეს მხრივ, ვენჩურული ფირმა, რომლის საქმიანობა მთლიანად მიმართულია მეცნიერული იდეების შემუშავებაზე ახალი პროდუქტებისა და ტექნოლოგიების შესაქმნელად და სარისკო ინოვაციების კომერციალიზაციამდე.

ვენჩურული დაფინანსება წარმოადგენს მაღალი რისკის სპეციალურ სახეობას, რაც სრულად ეფუძნება ვენჩურული საქმიანობის წარმატების რწმენას. მსხვილი კომპანია ენდობა დამოუკიდებელ ვენჩურულ ფირმას და აფინანსებს საკმაოდ რისკიანი სიახლის შემუშავებას. ვენჩურულ ბიზნესში ინვესტირების დამახასიათებელი განსაკუთრებულობაა ფინანსური სახსრების ჩადება ყოველგვარი გარანტიებისა და მატერიალური უზრუნველყოფის გარეშე ვენჩურული ფირმის მხრიდან.

ვენჩურული ფირმები იქმნება სახელშეკრულებო საფუძველზე და იმ ფულად სახსრებზე, რომელიც მიიღება რამდენიმე იურიდიული ან ფიზიკური პირის (ან ორივეს ერთად), სახსრების გაერთიანებით, ან მსხვილი კომპანიების, ბანკების, კერძო ფონდების და სახელმწიფოს დაბანდებებით და კრედიტებით. თანამედროვე მცირე ვენჩურული საწარმოები წარმოადგენენ მოქნილ, მობილურ სტრუქტურებს, რომლებიც გამოირჩევიან ძალიან მაღალი და მიზანმიმართული აქტიურობით, რაც უპირველესად აიხსნება საწარმოსა და ინვესტორების პირდაპირი დაინტერესებით დასამუშავებელი იდეის, ტექნოლოგიის, გამოგონების, ობიექტის სწრაფი და წარმატებული რეალიზაციით მინიმალური დანახარჯებით. ასეთი საწარმოს შექმნის ინიციატორად ხშირ შემთხვევაში გამოდის ადამიანების მცირე ჯგუფი - ნიჭიერი ინჟინრები, გამომგონებლები, მეცნიერები, მენეჯერ-ნოვატორები, რომელთაც სურთ მოღვაწეობა წარმართონ პერსპექტიული იდეების შემუშავება - განხორციელებაზე მსხვილი კომპანიების ლაბორატორიების გამოყენებით.

ყველაზე ფართო გავრცელება ჰპოვა ვენჩურული ფირმების („ვენჩურების“) საქმიანობამ მეცნიერებატევად დარგებში, სადაც ისინი სპეციალიზირდებიან სამეცნიერო კვლევებისა და საინჟინრო დამუშავებების ჩატარებაზე.

ვენჩურული ბიზნესის უპირატესობაა: მოქნილობა, ორიენტირების შეცვლის უნარი, ახალი იდეების სწრაფი ათვისება და აპრობირება. მისწრაფება

მოგებისაკენ, ბაზრის ცვალებადობა, კონკურენცია, კონკრეტულად დასმული ამოცანა, მკაცრი ვადები აიძულებენ სიახლის შემუშავებლებს იმოქმედონ შედეგიანად და სწრაფად, მოახდინონ კვლევითი პროცესების ინტენსიფიცირება. ცნობილია, რომ მსხვილი კორპორაციები, რომელთაც გააჩნიათ ძვირადღირებული დანადგარები და მყარი პოზიციები ბაზარზე, არც ისე ადვილად მიდიან წარმოების ტექნოლოგიურ გარდაქმნაზე და ექსპერიმენტებზე, ამიტომ მათთვის უფრო სარგებელიანია დააფინანსონ მცირე დანერგვითი ფირმები და წარმატების შემთხვევაში მიყვანენ უკვე გაკვალულ გზას.

ზემოთ თქმულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ვენჩურული ბიზნესი:

- ქმნის სიცოცხლისუნარიან სამეურნეო ერთეულებს, რომელიც ზემოქმედებს სამეცნიერო კვლევების წარმოების მთელ ტრადიციულ სტრუქტურებზე და ინვესტს სტრუქტურულ ცვლილებებს ქვეყნის საზოგადოებრივ წარმოებაში;

- ზრდის მაღალი კლასის სპეციალისტების დასაქმებას;

- ხელს უწყობს ეკონომიკის ტრადიციული დარგების ტექნიკურ გადაიარაღებას;

- უზიძვებს მსხვილ კორპორაციებს მართვის პრინციპებისა და ორგანიზაციული სტრუქტურების სრულყოფისაკენ;

- უჩვენებს, რომ გრძელვადიანი მიზნებზე ორიენტირება თხოულობს სპეციალურ საკრედიტო-საფინანსო სისტემას ვენჩურული კაპიტალის სახით. ვენჩურული ფირმები არსებობენ როგორც დამოუკიდებელი ერთეულების სახით, ისე მსხვილი კორპორაციის შიგნით.

დამოუკიდებელ ვენჩურულ ფირმას ინვესტორი კომპანია გამოუყოფს ფინანსებს ხანგრძლივი ვადით უკან დაბრუნების გარეშე, ამიტომ ზოგ შემთხვევაში მას უწევს ლოდინი 3-5 წლით, რათა დარწმუნდეს დაბანდების პერსპექტიულობაში. ინვესტორი აქტიურ კავშირშია ვენჩურულ ფირმასთან, ვინაიდან პირადად დაინტერესებულია მისი წარმატების მიღწევაში, ხშირად ისინი არ ისაზღვრებიან ფულადი საშუალებების ოდენობით.

მსხვილი კორპორაციის შიგნით ე.წ. „შიგა ვენჩურის“ შექმნის გადანყვევტილებას იღებს საწარმოს ხელმძღვანელობა და შემდგომ, მისი ერთ-ერთი ხელმძღვანელი აკონტროლებს მის საქმიანობას. იდეის შერჩევისას, რომლის ბაზაზე შეიძლება შეიქმნას სარისკო მეცნიერებატევადი პროექტი, ითვალისწინებენ შემდეგ მომენტებს:

- პროექტის ამოცანა არ უნდა დაემთხვეს კომპანიის ინტერესების ტრადიციულ სფეროს, მისი მიზანი უნდა იყოს ახლის, ინოვაციის ძიება და შექმნა;

- იდეის შერჩევისას, რომლის რეალიზება მოხდება შიგა ვენჩურის მეშვეობით, ექსპერტები უნდა დარწმუნდნენ, რომ ახალშემონაღებთა კომერციული პოტენციალის, მის შექმნასა, წარმოებასა და რეალიზაციაზე დანახარჯების სიდიდე დადგინდეს

დაახლოებით 50-75 პროცენტის სიზუსტით მაინც;

შიგა ვენჩურებს, როგორ წესი, ეძლევათ იურიდიული და საბიუჯეტო დამოუკიდებლობა, ასევე პერსონალის ფორმირების უფლება. უფრო დიდი დამოუკიდებლობისათვის ისინი განთავსდებიან ცალკე შენობაში. კომპანია მათ უზრუნველყოფს სამეცნიერო-კვლევითი, გამოსათვლელ - საანგარიშო და სხვა საჭირო მოწყობილობებითა და დანადგარებით, უნევს აუცილებელ მომსახურებას მართვის საქმეში. სარისკო პროექტის დასრულების შემდეგ შიგა ვენჩური წყვეტს საქმიანობას - ან შეერწყება დამფუძნებელ მსხვილ ფირმას ან დამოუკიდებლად გადის ბაზარზე კეთილსასურველი კომერციული კონიუნქტურის, დამუშავებების გაყიდვის კონკურენტუნარიანი პირობების არსებობისას და იწყებს საქმიანობას. უფრო ხშირად შიგა ვენჩური წარმატებული საქმიანობისას გარდაიქმნება დედა-კომპანიის ერთ-ერთ სანარმოო ერთეულად და მისი პროდუქცია რეალიზდება კომპანიის გასაღების ბაზრების მეშვეობით.

ვენჩურული მენარმეობა ფართოდ არის გავრცელებული ამერიკის შეერთებულ შტატებში. "სარისკო" კაპიტალის მოცულობით იგი მნიშვნელოვნად აჭარბებს დასავლეთ ევროპულსაც და იაპონურსაც. ასე მაგალითად, ჯერ კიდევ მე-20 საუკუნის 80-იან წლებში ინვესტიციების აკუმულირებული თანხა იაპონურ ვენჩურულ ფირმებში შეადგენდა 2.6 მილიარდ აშშ დოლარს, აშშ-ში კი მან შეადგინა 24 მილიარდი დოლარი, ბოლო წლებში კი აშშ-ში ვენჩურული ინვესტიციების წლიური მოცულობა 50 მილიარდი დოლარის დონეზეა. ევროპაში ვენჩურულმა ბიზნესმა თავდაპირველად განვითარება დაიწყო ჰოლანდიაში, გერმანიაში, იტალიაში. ამჟამად ლიდერია დიდი ბრიტანეთი, რომლის წილად მოდის ევროპის ვენჩურული კაპიტალის თითქმის ნახევარი (5 მილიარდი დოლარი). ვენჩურების საქმიანობის შედეგი გახდა ისეთი ნაწარმის შექმნა, როგორიცაა ცელოფანი, ბურთულიანი ავტოკალამი, ვერტმფრენები, ტურბორეაქტიული ძრავა, შესაკვრელი "ელვა", კინესკოპი, ფერადი ფოტოგადაღება და ფოტობეჭდვა, ქსეროგრაფია, მიკროპროცესორი და ბევრი სხვა. აშშ-ში ვენჩურული ბიზნესი შეთავსებულია უფრო მეცნიერებატევად დარგებთან, როგორიცაა, ნახევარგამტარების, კომპიუტერების, პროგრამული უზრუნველყოფის წარმოება. ამჟამად ამ ბიზნესის განვითარების მთავარ მიმართულებად მიჩნეულია უსაფრთხოების ტექნოლოგიები, ნანოტექნოლოგიური და ბიოტექნოლოგიები.

საქართველოში ბიზნესის ეს სახეობა ჯერ-ჯერობით არ არსებობს. არ გაგვაჩნია ახალ ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება. ეს განპირობებულია ნაწილობრივ იმით, რომ დღევანდელი ინსტიტუციურ-ორგანიზაციული სტრუქტურები, როგორც მეცნიერებისა და ტექნიკის სფეროში სახელმწიფოს ფუნქციონალური წარმომადგენლები, ვერ პასუხობენ თანამედროვე მოთხოვნებს. ასეთივე სირთულეებია რეალური სექტორის სფეროებში; ქვეყანაში არ არსებობს გრძელ-

ვადიანი, ეროვნულ თავისთავადობაზე ორიენტირებული სამეცნიერო - ტექნიკური პოლიტიკა, არ არის შემუშავებული ინოვაციების ფინანსირების სისტემა. ეს კი გაურკვევლობას იწვევს ცალკეული პრიორიტეტების შერჩევისას, ანელებს წარმოებაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის პროცესებს, ასევე არ ჩანს ადგილობრივი ინიციატივები, არ არსებობს ამ ინიციატივების გამოვლენისა და მხარდაჭერის ეფექტური მექანიზმი. საჭიროა ამუშავდეს საფონდო ბაზარი, შეიქმნას მცირე ვენჩურული ფირმები, რომელშიც გაერთიანდებიან გამოცდილი მეცნიერები, ინჟინრები, ინოვატორები, გამომგონებლები; საბედნიეროდ, საქართველო არ განიცდის ასეთი ინტელექტუალების დეფიციტს. ამ გზით შესაძლებელი გახდება ინოვაციური პროდუქტის, ახალი ტექნოლოგიების შემუშავება და პრაქტიკული დანერგვა, რაც მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ა. აბრალავა, ლ. გვაჯია, რ. ქუთათელაძე. საინოვაციო მენეჯმენტი. თბილისი, 2009.
2. ლ. გვაჯია. ინოვაციური პოლიტიკა. ჟ. „სოციალური ეკონომიკა“. №3, 2013.
3. В. Г. Мединский. Инновационный менеджмент. Москва. 2008.
4. Основы инновационного менеджмента. Под редакцией Р. Н. Завлина. Москва, 2000.